

Literatura, memòria, refugi: crònica d'una nit per al record

Transcendir, trencar les cotilles, anar més enllà. Seguint la seua pròpia tradició, la nit dels Premis Octubre 2016 fou molt més que la vetllada literària d'uns guardons prestigiosos amb recordatori per a Ramon Llull: l'accent es va posar també en la memòria dels guerrillers contra el franquisme i en els escriptors del món amenaçats i refugiats. Una nit, la del retorn a l'Astoria, memorable de nou.

*Reportatge de Xavier Aliaga
Fotografies de Kike Taberner*

1. Montserrat Candini, senadora del Partit Demòcrata Català, amb el conseller Vicent Soler. **2.** Vicent Marzá, Marta Foxà i Antoni Noguera, regidor de Més a l'Ajuntament de Palma. **3.** Abel Guarinos, Tona Català, Vicent Soler i Isabel Garcia-Canet, membre del jurat.

4. El director de cinema Ventura Pons amb Laia Climent i Lluís Miró. **5.** Carla Pujol, d'Òmnium Cultural; Eliseu Climent, i Carles Llorens. **6.** Rafael Carbonell i Àgueda Micó, del Bloc. **7.** Rafael Menezo i Joan Francesc Mira. Al costat, Pilar Dolz parla amb la família d'Estellés.

→ nal en els Octubre era la dels nous temps de canvi, la consolidació de l'edició de la normalitat que va tenir lloc l'edició passada, al Mercat Central. En la gala, tres consellers del govern valencià, el d'Hisenda, el socialista Vicent Soler, i els consellers de Copromís Vicent Marzá (Eduació i Cultura) i Rafael Climent (Economia). A més de la segona autoritat del País Valencià, el president de les Corts, Enric Morera, la vicepresidenta de la Diputació de València, Maria Josep Amigó o el diputat de Cultura d'aquesta institució, Xavier Rius. Una ben nodrida representació valenciana completada pel secretari autonòmic Albert Girona, el director de l'Institut Valencià de la Cultura, Abel Guarinos o el director

de la Institució Alfons el Magnànim, Vicent Flor. Entre més. Presències a l'alçada de les circumstàncies, de la potència de l'acte negada durant les dues dècades d'hegemonia popular.

Una normalitat completada per la presència institucional de Catalunya i les Illes Balears a través de la directora de la Institució de les Lletres Catalanes, Laura Borràs, que acudia en representació del president de Catalunya Carles Puigdemont, i de la directora general de política lingüística balear, Marta Fluxà.

En el seu discurs, de fet, el conseller Vicent Marzá, que parlà en nom del govern valencià, no va obviar aquesta circumstància. El jove conseller va

celebrar la normalitat d'un acte "amb representació de diverses institucions de les Illes, País Valencià i Catalunya". "Ja era hora", reblà entre aplaudiments. I aprofità l'ocasió per fer un parell d'anuncis rellevants: d'una banda, la participació del govern valencià, avançada per EL TEMPS, en l'Institut Ramon Llull, després d'alguns mesos de certes vacil·lacions. Un pas endavant que suposa que el govern valencià participarà a les fires internacionals "de la mà dels territoris amb els quals compartim la nostra cultura". I que es podria traduir en una visibilització dels autors i autores valencians en l'exterior. Una projecció quimèrica, fins ara.

A més d'això, el jove conseller va anunciar una futura trobada dels consellers de cultura dels tres territoris. Un discurs molt ben acollit entre el públic. En baixar de l'escenari, el seu company en l'executiu valencià, Vicent Soler, va rebre Marzá amb una cordial abraçada. Un detall que no passà desapercbut als presents.

Tribut a un lluitador

Els dos moments centrals de l'acte, al marge del lliurament dels premis literaris, tingueren lloc abans del parlament del conseller, amb els homenatges imbricats en els recuperats congressos dels Premis Octubre. Un d'aquests fóruns havia estat dedicat a la memòria dels maquis representats en l'acte per una figura mítica, Francisco Martínez "Quico", l'últim guerriller del Bierzo que, als seus 91 anys, asombrà els presents amb la seua vigorosa presència i amb una lucidesa a prova de l'erosió del temps. El lleonès fou presentat en gallec per Alfonso Eiré, autor del llibre *O piloto. O último guerrilleiro*: "Quico' és la demostració que mentre lluites, vius. Continua sent un guerriller de la memòria, de la dignitat que no es rendeix. Un guerriller comunista. I, abans que això, un lluitador que, de vegades, sap lluitar contra els seus companys", va dir en referència amb la reclamació que Martínez manté amb el PCE perquè el partit demane perdó per les execucions sumarisimes de guerrillers [vegeu número 1689 d'EL TEMPS]. "Un exemple per a tots", va reblar Eiré.

Francisco Martínez, visiblement comogut, pujà a l'escenari amb el públic dempeus, emocionant per la rotunda personalitat del mite, per la dignitat de la persona. El guerriller, amb la veu trencada, rebé el guardó com un estímul que

l'empenta "a continuar recorrent el camí per arribar a un estat de igualtat de dret, per aconseguir el dret al reconeixement". A continuar fent passos "en aquesta llarga batalla pels valors de la democràcia" que "Quico" encetà el 1936, quan començà la seua lluita contra els seguidors de Franco sent nomès un adolescent. Un moment transcendent. D'aquells que passaran a història del certamen, ja ben nodrida de moments rellevants.

Solidaritat literària

L'altre gran pol dels congressos —que han

tingut una tercera pota dedicada tot just a Ramon Llull— ha estat posar sobre la taula el treball del PEN Català de suport als escriptors i escriptores que han hagut de fugir dels seus països per motiu de la censura o, fins i tot, de la persecució i l'emprisonament. La presidenta de la institució a Catalunya, creada el 1921 per donar aixopluc als lletraferits perseguits, explicà l'activitat i la història del PEN, no massa coneguda fora dels àmbits literaris. Arenas aprofità l'ocasió per convidar la professió a sumar-se a aquesta tasca solidària ("és important que els escriptors se sentin →

1. Eliseu Climent amb Francisco Martínez i Alfonso Eiré.
2. El guerriller Francisco Martínez mostra la seua placa d'homenatge.
3. Els membres de l'executiu valencià presents en el sopar amb el president de les Corts.
4. La família de Vicent Andrés Estellés tornà a estar present en la nit dels Octubre.
5. Josep Barberà (d'esquena), d'Esquerra Republicana, amb l'editor de *La Veu del País Valencià* Moisès Vizcaino.

1. Maria Josep Amigó compartí taula presidencial amb Vicent Marzà, entre altres persones.
2. Enric Morera lliura el premi de reconeixement al PEN Català a la seua presidenta, Carme Arenas.
3. La presentadora de l'acte, Sara Vallés, al costat de Màrius Serra explicant *l'Enigmàrius*.
4. El moment teatral de l'acte amb la recitació i la representació de versos d'Estellés.
5. Els refugiats del PEN compartint el seu premi en presència d'Enric Morera.

→ cridats a ajudar”, digué) i instà a les institucions valencianes a sumar-se a ICORN (International Cities of Refuge Network), la xarxa de ciutats d'acollida dels artistes en perill.

Per donar testimoni de la seua experiència com a refugiats passaren per València escriptors i escriptores com la russa Anzhelina Polonskaya, amenaçada i perseguida pels ultranacionalistes, el salvadoreny Jorge Galán, que ha hagut d'abandonar el seu país a causa de les amenaces, malgrat una brillant trajectòria literària, l'algerià Salem Zenia, escriptor bilingüe francès-amazic, Juan Tomás Ávila Laurel, de Guinea Equatorial, o el georgià Irakli Ka-

kabadze, un activista compromès amb la denúncia social agredit i arrestat en diverses ocasions. Tot just l'escriptor de Georgia exercí de portaveu. I per a sorpresa de tothom, després d'una breu introducció en anglès, pronuncià un discurs llegit íntegrament en català. Amb una solvència impròpia d'algué que tan sols porta uns mesos entre nosaltres. Una lliçó extraordinària.

Kakabadze exemplificà dramàticament el treball del PEN, una institució, assegurà, que “ha salvat d'una mort imminent molts companys”. I tancà un discurs, òbviament molt aplaudit, citant el filòsof francès d'origen algerià Jacques Derrida: “Els poe-

1. Josep Franco, guanyador de l'Andròmina de Narrativa.
2. Rubén Luzón, guardonat amb el Vicent Andrés Estellés de Poesia.
3. Joan García del Muro, distingit amb el Joan Fuster d'Assaig.
4. Un moment de l'actuació de Miquel Gironès i el seu nou projecte musical.
5. La gran Marina Rossell, pletòrica, saluda el públic.
6. La fotografia resumeix la part literària de la nit amb els tres guanyadors.

tes, els escriptors i els filòsofs necessiten contínuament refugi”.

Enigmes i duels

A més de defensar amb vehemència la tasca del PEN, la seua presidenta fou protagonista d'una de les anècdotes de la nit: una mà innocent extragué la butlleta de Carme Arenas amb les contestacions de l'“Enigmàrius”, el joc d'enigmes de Màrius Serra que tant èxit tingué l'any passat i que es recuperà en aquesta ocasió. Un joc molt relacionat amb l'actualitat nord-americana i que contenia un enigma diabòlic, per a traure nota: “Ens indigna imaginar Trump al Senat (i no és l'únic que ens indigna), de 6 lletres”. La solució: “Irrita”. Sembla fàcil, però féu suar sang als *octubraires*.

Serra introduí un punt lleuger però intel·ligent en una gala conduïda amb un to molt ben trobat per l'actriu Sara Vallés. I que estigué animada també per un bonic entremès teatral: una actriu i dos actors ben joves escenificant dinàmics duels de floret mentre recitaven alguns dels versos que Estellés dedicà a la ciutat de València. Una representació deliciosa. A més d'un recordatori pertinent. A València el pariren. I en la nostra memòria roman.

Vendaval d'emocions

La part final del lliurament dels premis literaris, l'origen d'aquesta nit emblemàtica, demostrà que guanyar algun dels guardons dels Octubre continua sent una fita per als escriptors, un apunt d'aurat en l'història de cadascú. Es veia en l'eufòria continguda de Josep Franco, commogut, ocurrent (llegí un discurs irreverent que fa el personatge de la seua novel·la) i reivindicatiu (“Visca l'art compromès, visquen els Països Catalans i visca la República”, fou el colofó al seu discurs), molt conscient de la importància que té l'Andròmina per posar de nou en valor la seua literatura. Quedà palès també en la definició de les hores que van entre la telefonada que et diu que has guanyat i el lliurament del premi, un “vendaval d'emocions”, en paraules de Rubén Luzón, que li havia impedit pensar un discurs en condicions. I, malgrat tot, aconseguí transmetre l'agraïment per un premi a algú que li agrada “regirar paraules i diccionaris”. Es féu palès també en un discurs de Joan García del Muro emotiu, agraint l'existència d'un premi d'assaig en català. Emocions que, ben aviat, es transformaran en llibres, esperem que rellevants.

Que facen justícia al prestigi dels Octubre. ●